

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
บ้านกุดหิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544
ISBN.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์ ดร. พรศิริ จงกล)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ เชาวน์ หิรัญதியะกุล)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

นางสาวแสงอรุณ บุรณ์โกศา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
บ้านกุดหิน

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. พรศิริ จงกล, 51 หน้า

ISBN.....

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านกุดหิน

โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด 2. เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง 3. เพื่อทราบความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ 4. เพื่อทราบศักยภาพภายในชุมชน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหมู่บ้านกุดหิน แบ่งออกเป็น 2 ระบบคือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B 1. ผลการประเมินหน่วยระบบ A ด้านปัจจัยนำเข้า 1 นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชาวบ้านมีความเข้าใจสนใจ และให้ความร่วมมือในโครงการเป็นอย่างดี 2. จำนวนเงิน 1 ล้านบาท ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไปพัฒนาอาชีพเดิมของตน 3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มาจากการทำประชาคม เลือกขึ้นมา โดยชาวบ้านและได้รับตำแหน่งที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน 4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ผู้กู้จะต้องชำระคืนเงินภายใน 1 ปี ในอัตราดอกเบี้ย 3 บาท /ปี 5. ผู้สมัครขอกู้จะต้องเป็นสมาชิกเงินออมในหมู่บ้านจึงจะมีสิทธิ์ได้กู้ยืมเงินด้านกระบวนการ 1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนพิจารณาจากโครงการและความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ 2. การรับชำระหนี้ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการชำระหนี้ คือ เภรณญิก ซึ่ง เภรณญิกจะบันทึกรับในบัญชีคูกูกหนี้ 3. การทำบัญชี ทางหมู่บ้านมีผู้รับผิดชอบในการทำบัญชี จึงทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบ ด้านผลผลิต 1. ผลโดยตรง มีจำนวนผู้กู้ 77 ราย 2. ผลกระทบโดยตรง การพัฒนาอาชีพเดิมของตนเองให้ดีขึ้น 3. ผลกระทบทางอ้อม มีเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านเกิดการเรียนรู้ระหว่างองค์กร ทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง 2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B ปรับทุนเฉพาะตัว แบ่งเป็นอาชีพในการกู้เป็น 3 ประเภท คือ อาชีพการเกษตร อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้างทั่วไป ด้านปัจจัยนำเข้า 1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ผู้กู้ส่วนใหญ่นำเงินมาใช้ในกิจการเดิมของตน เนื่องจากมีความชำนาญและประสบการณ์มาก่อน การขาดทุนจึงเป็นไปได้ยาก 2. เทคนิควิธีทำงาน การป้องกันล่วงหน้าเนื่องจากไม่ทราบล่วงหน้าว่าจะเกิดอะไรกับข้าว และสัตว์ จึงไม่พบปัญหาในการทำงาน ด้านกระบวนการ 1. การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย นำไปใช้อย่างถูกวิธี ด้านผลผลิต 1. ผลโดยตรง

ราย นำไปใช้อย่างถูกวิธี ด้านผลผลิต 1. ผลโดยตรง สามารถพึ่งพาตนเองได้ 2. ผลกระทบ
โดยตรงผู้ถูกรู้จักบริหารงานให้ถูกต้องทำให้กิจการเดิมของตนมีความเข้มแข็ง 3. ผลกระทบ
โดยทางอ้อม สามารถยื่นหยัดด้วยตนเอง ไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา... *น.ทรอรุณ นิสสัยโศภ*.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *W.W*.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิจกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์ และ เพื่อนบัณฑิตอาสา ตำบล
โคราษฎ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

นางสาวแสงอรุณ บรูณโกศา

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อ	ข
ประกาศศุภณูปการ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังหรือหลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	1
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี	1
1.4 วิธีดำเนินการ	2
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	2
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	3
2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	3
2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	4
2.3 การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	8
2.4 การขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	9
2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	11
2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล	12
2.8 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	14
2.9 หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ	16

บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	29
3.1	วิธีการประเมินโครงการ	29
3.2	ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	29
3.3	ตัวแปร และตัวชี้วัดใช้ในการประเมินโครงการ	30
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	32
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล	33
บทที่ 4	ผลการติดตามการประเมินโครงการ	34
4.1	ผลการประเมินบริบทชุมชน	34
4.2	ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	42
4.3	ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	44
4.4	ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	45
4.5	สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	46
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	48
5.1	วัตถุประสงค์ของประเมินโครงการ	48
5.2	วิธีดำเนินการ	48
5.3	ผลการดำเนินการ	48
5.4	อภิปรายผล	49
5.5	ข้อเสนอแนะ	50

บรรณานุกรม

- ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
 ภาคผนวก ข ระเบียบและข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านกุดหิน
 ภาคผนวก ค แบบรายงานบริบทชุมชน 1 – 12
 ภาคผนวก ง ภาพแสดงแผนที่ตั้งของหมู่บ้านกุดหิน

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

แผนภาพที่ 3.1 แสดงการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

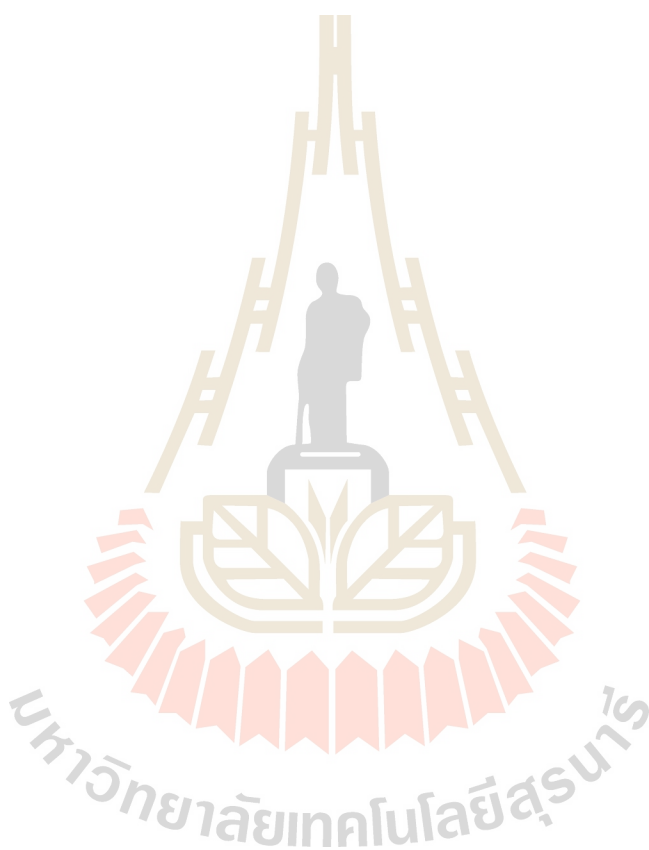
30

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน	39
ตารางที่ 4.2 แสดงการจำแนกช่วงอายุของประชากรในหมู่บ้าน	40

บทที่ 1

1.1 หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชน และท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนให้เป็นคุณค่า และภูมิปัญญาของตนเองมีการถือฤกษ์ดีโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่าการดำเนินงาน และกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
3. เพื่อทราบความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. เพื่อทราบศักยภาพภายในชุมชน

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชีพพีโมเดล” ตามที่กำหนดไว้ในหลักฐาน ประกาศนียบัตรการจัดการ และการประเมินโครงการโดยที่อักษรมีความหมายดังนี้

C	ข้อมูลมาจาก Context	คือ บริษัทยของหน่วยงาน
I	ข้อมูลมาจาก Input	คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ข้อมูลมาจาก Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ข้อมูลมาจาก Product	คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

1.4 วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านกุดหิน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีโม่เคลวีเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาพิจารณาวิธีการวิเคราะห์ตามลักษณะของข้อมูล และการเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเภท

ขั้นที่ 6 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปข้อมูล โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาเสนอผลการวิเคราะห์ แปลความ และสรุปผลในรูปแบบที่เหมาะสม

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้าน
2. ได้ทราบ และมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
3. ได้ทราบความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. ได้ทราบศักยภาพภายในชุมชน

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุน และชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านกุดหิน หมู่ที่ 8 ตำบลโคกทราย อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับ ฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. การบริหารจัดการของกองทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน

3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

นอกจากนี้ยังมีปรัชญาสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ 5 ประการ คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

เอง

3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของ

3. คนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองด้วย

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขาธิการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ จำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคน แต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลือของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวาระหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้ใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ดาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
6. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองและกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
- 10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุม และวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุกรม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ได้ เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เนื่องจากมีการแก้ไขในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในข้อ 16 วรรคหนึ่งแห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คนแต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย กรรมการทั้งชายและหญิง ในสัดส่วนเท่าเทียมกัน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิกซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองและต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17”

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในข้อ 41 วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“ ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ครัวเรือนละ 1 คน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจง ทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม และดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีความรู้ คุณสมบัติตามข้อ 17 โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้ การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม”

2.3 การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติ ที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน

2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์

3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอ การลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุก

7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

2.4 การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน เพื่อทราบจำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน การประกอบอาชีพและรายได้ของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ส่วนที่สอง คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการได้มาซึ่งคณะกรรมการกองทุน

ส่วนที่สาม การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ สำหรับใช้ในการดำเนินการกองทุน

ส่วนที่สี่ ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเงินทุนในการดำเนินการกองทุนและกำลังคนในการดำเนินการ

ส่วนที่ห้า แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับวิธีการหลักเกณฑ์ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินกองทุน 1 ล้านบาท

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านกุดหิน หมู่ 8 ตำบลโคกทราย อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง บ้านกุดหิน หมู่ที่ 8 ตำบลโคกทราย อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
2. วัตถุประสงค์

2.1 ดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามระเบียบ และนโยบาย กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

1.2 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในหมู่บ้าน สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.3 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

1.4 ดำเนินการรับฝากเงินโดยสัจจะของมวลสมาชิก ในหมู่บ้านกุดหิน หมู่ 8

1.5 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการ คือ

2.5.1 เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์

2.5.2 ไม่เห็นแก่ตัว

2.5.3 เป็นคนรู้จักสามัคคี

2.5.4 เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข

2.6 เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการ คือ

2.6.1 เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ

2.6.2 เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา

2.6.3 เป็นคนเก่งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน

2.6.4 เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

3. แหล่งที่มาของเงินทุน

3.1 เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้

3.2 เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้

3.3 เงินกู้ยืม

3.4 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้

3.5 เงินค่าหุ้น

3.6 เงินฝากสัจจะ

3.7 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

3.8 เงินสมทบจากกลุ่ม หรือองค์กรสมาชิกอื่นมอบให้ หรือกู้ยืม

3.9 เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด

4. คุณสมบัติของสมาชิก

4.1 เป็นบุคคลธรรมดา มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านกุดหิน หมู่ 8 ตำบลโคราษ อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 6 เดือน

4.2 มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์

5. การพิจารณาการสมัครเข้าเป็นสมาชิก

5.1 ขึ้นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน

5.2 มีคุณสมบัติตามข้อ 11 สามารถยื่นสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้ เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัคร

5.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

5.4 เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคุณสมบัติตามข้อ 11 และเห็นควรรับบุคคลเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากตั้งจะภายใน 3 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้ป็นสมาชิก

6. การพ้นสภาพการเป็นสมาชิก

6.1 ตาย

6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

6.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

6.4 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม

6.5 จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าประการใด

6.6 จงใจปกปิดความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

6.7 นำทรัพย์สินของกองทุน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้

6.8 มีลักษณะหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 11

6.9 สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใด ๆ กับกองทุนทั้งในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำประกัน

อาจลาออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนได้ โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาอนุญาต และให้ขาดจากการเป็นสมาชิกในวันที่กรรมการกองทุนดำเนินการอนุญาต

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ให้ผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนทราบโดยเร็ว ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าใน

บัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอน ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณ และสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาผู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา การชำระคืนเงินกู้ + หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้จะต้องนำไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี

7. เมื่อผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาผู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอน สำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภายในระยะเวลาสามสิบวันหลักจากวันยกเลิกสัญญา

2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล ของจำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชีพพีโมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ), 2528 : 185 – 190) ดังนี้

1.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดย จะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่

เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจน ปัญหา อุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ ผลการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน และเพื่อเป็นรายงานสะสมถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

2.รูปแบบการประเมินแบบ ชิพฟ์โมเดล (เฮาดี ราชชกุลวิบูลย์ศรี, 2542 : 46-60) มีดังนี้

2.1 Context Evaluation การประเมินเนื้อความ เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสารอันจะนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการโดยนักประเมินผลจะจัดการรวบรวมข้อมูลให้กับหัวหน้าโครงการ เป็นต้นว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยวางแผนโครงการให้เป็นไปตามความต้องการ

2.2 Input Evaluation การประเมินตัวป้อน เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาตัวประกอบหรือแนวทางที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพที่จะอำนวยความสะดวกให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการคือ บรรลุเป้าหมายของโครงการ

2.3 Process Evaluation การประเมินผลกระบวนการ การประเมินผลประเภทนี้จะทำหน้าที่ต่อจาก Context และ Input evaluation เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาข่าวสารที่จะเป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติ สำหรับโครงการว่าจะดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้อย่างไร

2.4 Product Evaluation การประเมินผลผลิต วัตถุประสงค์ของการประเมินผลประเภทนี้คือ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์จากโครงการกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างไร การประเมินผลประเภทนี้อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐานที่เลือกไว้ นอกจากนั้นอาจอาศัยรายงานการประเมินผลจากข้อมูลที่ได้จาก Context Input และ Process evaluation

3.รูปแบบการประเมินแบบชิพฟ์โมเดล (รัตนะ บัวสนธิ์, 2540 : 110 – 111) มีดังนี้

3.1 Context Evaluation การประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ ซึ่งหมายถึง การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคม และการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 Input Evaluation การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึงการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณ และแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือ และ ครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการ ได้อย่างเหมาะสม

3.3 Process Evaluation การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อย เพียงไรเป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 Product Evaluation การประเมินผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไป และเพื่อ สัมเลิกโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบ ชิพพ์โมเดล ดังกล่าวแล้ว หมู่บ้านชุมชน

2.8 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัด

การ และการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้าน และชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาระดับบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและตรงตามวิสัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้านและชุมชน
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูล ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน
2. ให้บัณฑิต ได้ยกระดับฐานะการศึกษา และมีศักยภาพด้านการบริหารโครงการ จำนวน 74,881 คน
3. มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุน รวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

การดำเนินงาน

1. ประชาสัมพันธ์โครงการและรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ จำนวน 74,881 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติงาน ระยะเวลา 10 เดือน
2. จัดทำหลักสูตร “การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ร่วมกับบุคลากรจาก

กระทรวงการศึกษาศึกษา ได้แก่ สำนักสภาสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมอาชีวศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน และทบวงมหาวิทยาลัย

2.9 หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปโดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้านหรือเป็นไปโดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542 : 138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิ และพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรของชุมชนอันก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออก ซึ่งความสามารถของคนและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมืองการบริหารมีอำนาจต่อการจัดการทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้จากกล่าวได้ว่า เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

รูปแบบการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกค้อยอำนาจกว่า หรือมีทรัพยากรหรือความรู้ค้อยกว่า เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้จักความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นการดำเนินกิจการบางส่วนเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดอำนาจความต้องการ การตัดสินใจแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (2539 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและลำดับ

ความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดหา และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้

ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมในการพัฒนา

บัณฑิร อ่อนคำ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอด

จน กำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมการกำหนด

นโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจน

กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม

ในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือ จากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนการที่

ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วม การประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีการมีส่วนร่วม

นเรศ สงเคราะห์สุข (2541 : 113-114) ได้สรุปยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประเภท คือ

1. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1.1 จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ

1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือจัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน

1.3 ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ

1.4 ลงมือปฏิบัติจริง

1.5 ถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่นำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการที่เหมาะสม

2.การพัฒนาผู้นำเครือข่าย

2.1 แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.2 สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

2.3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินการร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีศักยภาพมีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดี ชุมชนทุกคนใฝ่เรียนมุ่งพัฒนาตนเองให้มีพลังความคิด พลังสติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองทุกด้านรู้จักวางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้ด้วยตนเองทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพมีสันติสุข และมีคุณธรรมนำชีวิต

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และชุมชนที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเองเอื้ออาทรรักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเอง และชุมชน

3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชนผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชน ที่หลากหลาย ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อน โดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ สำหรับสมาชิกทั้งหมด

5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจดำเนินงานติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหา และพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน

6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเองเพื่อ ประโยชน์ต่อสมาชิกของชุมชนทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 14 – 17) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกคนในชุมชนร่วมเรียนรู้ ชุมชนนี้จะ ทันท่วงทีเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ร่วมทั้งการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ

2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผน และการ ประเมินผล

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) แสดงถึงความภักดีต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแทน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุขจิตใจ เขือกเขิน

องค์ประกอบ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

1. การจัดองค์กร และการบริหารจัดการ
2. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม
3. ทุน
4. มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

5. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง
6. เครือข่ายความร่วมมือ
7. การยอมรับจากสังคมภายนอก

1.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

องค์กรชุมชน เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ รวมกันแก้ปัญหาของชุมชนรูปแบบการรวมกลุ่มของชาวบ้านหลายรูปแบบ บางองค์กรเกิดจากการจัดตั้งอย่างเป็นทางการโดยรัฐ หรือไม่เป็นทางการโดยองค์กรพัฒนาชุมชน ดังรูปแบบองค์กรชาวบ้านจึงมีหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

1. องค์กรชาวบ้านที่ทางราชการจัดตั้ง มีหลากหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล มูลนิธิและสมาคม เป็นต้น องค์กรเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่ กฎหมาย กฎระเบียบ ทางราชการ การกำกับดูแล และให้การสนับสนุนส่วนใหญ่ต้องทำการจดทะเบียนต่อทางราชการ

2. องค์กรชาวบ้านแบบไม่เป็นทางการมักมีชื่อเรียกเป็นกลุ่มที่ชาวบ้านร่วมตัวกันทำกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผักปลอดสารพิษ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มักมีกฎระเบียบไม่มากนัก และไม่ขึ้นต่อทางราชการ หรือเอกชนที่เข้าไปจัดตั้ง แต่จะขึ้นอยู่กับความสมัครใจ และการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเอง จึงค่อนข้างมีอิสระ และมักจะจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กรตามเนื้อหาของงาน หรือกิจกรรมที่ดำเนินงาน

3. องค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายอาจเป็นองค์กรที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นเอง หรือมีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือมีหน่วยงานราชการเข้าไปสนับสนุนการรวมกิจกรรมที่คล้าย ๆ กัน เป็นกลุ่มก้อน หรือรวมปัญหาหลาย ๆ ปัญหาเข้าด้วยกัน เช่น ปัญหาจากนโยบายรัฐ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

4. องค์กรชาวบ้านที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นตนเอง โดยไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กร อย่างชัดเจน แต่จะมีการยอมรับผู้นำคนใดคนหนึ่งขึ้นมาเป็นหัวหน้า และยอมรับฟังคำสั่งต่าง ๆ เช่น การรวมตัวเพื่อดูแลรักษาดินน้ำลำธาร คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (สัมพันธ์ เศษะ อธิก, 2538 : 6)

การเรียนรู้ในชุมชน

ประเวศ วะสี (2536 : 32) กล่าวว่า ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคม หรือชุมชนนั้น ไม่ได้หมายถึงการเรียนรู้ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น แต่หมายถึง การเรียนรู้จากการดำรงชีวิตและ

ต้องเป็นการเรียนรู้ของคนทั้งหมด (Education For All) กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคนอย่าง ต่อเนื่อง และทั้งหมดของสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ (All For Education) ซึ่งหมายถึงการ เรียนรู้ที่มีใจจำกัดอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น แต่กิจกรรมและทรัพยากรทุกประเภทในสังคมควรเป็นไป เพื่อการเรียนรู้ กล่าวคือ ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ ธนาคาร โรงพยาบาล หรือหน่วย งานใด ๆ ของสังคมต้องเป็นสถาบันของการเรียนรู้และควรมีการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2536 : 15) ได้กล่าวถึง การเกิดการเรียนรู้ของชุมชนว่าต้องเป็นการ เรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกัน (Interactive learning through action) หรือเรียกอีก อย่างหนึ่งว่าการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง (Learning by doing) ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้จะก่อให้เกิด ปัญญาที่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการเอาชนะความยากในการพัฒนาสังคมได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถช่วยยกระดับสติปัญญาของประชาชน และชุมชนได้นั้นจะต้องมี ลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเอง

สีลาภรณ์ นาครทรรพ (2539 : 255) โดยสรุปว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักที่สำคัญในการ พัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนได้แก่

1. การศึกษาดูงาน เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลใหม่อันนำมาซึ่งการสร้างภูมิปัญญา
2. เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อันเป็นเครื่องมือในการ “ระดมสมอง” ของชาวบ้านในการวิเคราะห์ ข้อมูลใหม่ร่วมกัน และในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมจากกันและกันทั้งในระดับชุมชน และ ระหว่างชุมชนอาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น เวทีเพื่อสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงานเวทีเพื่อ วิเคราะห์ปัญหา และข้อมูลใหม่เวทีเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น

1.4 ประชาคม

การประชาคมเป็นเทคนิค และวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งเทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การจัดเวทีประชาคม

เวทีประชาคม คือ พื้นที่สาธารณะ : Public Space หรือสถานที่ที่ทุกคนสามารถพบปะรวมตัว กันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนถกแถลงข้อมูลความคิดเห็นคุณค่า อุดมการณ์ ปัญหา วางแผน ทำงาน ร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือ ชุมชนอาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการ หรือ ไม่เป็นทางการการพูดคุยในเวทีประชาคม เป็นบรรยากาศของความร่วมมือ มิตรภาพ และสัมพันธ์ ภาพ ที่เท่าเทียมกัน เกิดความกลมกลืนสมานฉันท์ (Harmony)

บทบาทผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม

1. ช่วยค้นหาข้อมูลให้ข้อมูลประสบการณ์ความคิด

2. ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลประมวลความคิดรวบยอดสรุป
3. ร่วมรับผิดชอบการจัดการแลกเปลี่ยนในเวทีให้เป็นไปตามกำหนด
4. ค้นหาความคิดร่วมกลุ่ม
5. ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่เป็นความคิดเห็นมอบหมายภารกิจ นำไปสู่การปฏิบัติ
ขั้นตอนในการจัดเวทีประชาคม ประกอบด้วย

1. วิธีการ
2. ผู้เข้าร่วมเวที
3. แบบที่ต้องรายงาน
4. ประเด็นในการจัดเวที
5. เทคนิคในการจัดเวที
6. ข้อพึงคำนึงในการจัดเวทีประชาคม

2. เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C. (Future search conference)

เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C. เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้แทน
กลุ่มหลายประเภทหลายระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันกับเรื่องนั้นมาทำงานร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ อดีต – ปัจจุบัน ที่เชื่อมโยงและมีผลกระทบถึง
อนาคต

2. เพื่อเสนอภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อลงมติและสร้างพันธกรณีในการมีวิสัยทัศน์ของอนาคตร่วมกัน
4. เพื่อรวบรวมแนวคิดความเข้าใจและสร้างแผนปฏิบัติการในอนาคตร่วมกัน
ขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน

1. เส้นแบ่งเวลา (Time line)
2. เข้าใจอดีต (Understanding the Past)
3. การหยั่งเห็น (Insight)
4. การสร้างแผนที่ความคิด (Mind Map)
5. มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake holder Derspectives)
6. ความภาคภูมิใจ-ความเสียใจ (Pounds and Sorries)
7. การสังเคราะห์ (Synthesis)
8. การทำเป็นละคร (Dramatization)
9. การนำเสนอละคร (Presentation of Dramatizations)

10. ความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ (Common and Promising Ideas)
11. แผนปฏิบัติการส่วนบุคคล (Action Plans – Individuals)
12. แผนปฏิบัติการกลุ่มสนใจ (Action Plans Self – Selected Group)
13. แผนปฏิบัติการกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Action Plans Stakeholder Group)

3 แผนที่ความคิด (Mind Mapping)

แผนที่ความคิด เป็นเครื่องมือสำคัญในการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์โดยเฉพาะในการดำเนินการประชุมให้อยู่ในประเด็นที่ต้องการและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ประโยชน์ของแผนที่ความคิดในการประชุมอย่างสร้างสรรค์ คือ

1. ช่วยในการเก็บบันทึกความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้ครบถ้วน
2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นการบันทึกข้อมูล หรือเรื่องราวที่คนนำเสนอที่ประชุมลงบนเอกสารอย่างชัดเจน
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ในการประชุมได้ง่ายและนานขึ้นตลอดจนสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของบุคคลที่ชอบสีสันต่าง ๆ
4. ช่วยให้ผู้ฟังการนำเสนอสามารถเห็นภาพรวมปะติดปะต่อรายละเอียดต่าง ๆ เข้าด้วยกันง่ายขึ้น

4 A-I-C (Appreciation – Influence – Control)

A-I-C เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา จิตความสามารถ ความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ งานที่ได้จากการประชุมจากความคิดของคนทุกคนโครงการกระบวนการ F.S.C จะคล้ายคลึงกับ A-I-C ลำดับขั้นตอนไม่ซับซ้อนเท่า F.S.C. กระบวนการ A-I-C จะใช้การวาดภาพเพื่อสะท้อนประสบการณ์ในอดีต สภาพปัจจุบันกับจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกทุกคน โดยให้แต่ละคนวาดภาพของตนก่อนนำภาพของทุกคนมาวางรวมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วจึงต่อเติมรวมภาพของแต่ละคนให้กลมกลืนเป็นภาพใหญ่ของกลุ่มเพียงภาพเดียว

ความหมายของ A-I-C

A-Appreciation คือ การยอมรับชื่นชมความคิดเห็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกด้วยความเข้าใจในประสบการณ์สภาพและจิตจำกัคของสมาชิก

I-Influence คือ การใช้ประสบการณ์ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกัน กำหนดวิธีการสำคัญทางยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วม หรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มสมาชิก

C-Control คือ การนำยุทธศาสตร์วิธีสำคัญมากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียดเพื่อให้ปฏิบัติตามบรรลุผลตามเป้าหมายรวมของกลุ่ม

ขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. เข้าใจอดีต ทบทวนงาน
2. เข้าใจสภาพ สถานการณ์ปัจจุบัน
3. นำเข้าเสนอให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน
4. เป้าหมายอนาคตที่ปรารถนา
5. วิสัยทัศน์ร่วม
6. แนวทางสู่วิสัยทัศน์ร่วม
7. วิเคราะห์จำแนกจัดลำดับแนวทางสู่วิสัยทัศน์
8. เลือกแนวทางที่สมควรใจจะทำ
9. ทำแผนปฏิบัติการ
10. เสนอแผนการปฏิบัติการ

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน และสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นในอนาคตได้ด้วย นอกจากนี้ จะต้องครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรปกป้องสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับท้องถิ่นการพัฒนาที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างแท้จริงภายในระดับขนิเวศน์วิทยาที่สามารถจะรองรับการดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งนี้ต้องควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติด้วยการปรับด้วยระดับความรู้ ปรับปรุงองค์กร ปรับประสิทธิภาพทางเทคนิค และชาวปัญญา

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้สรุปย่อ และคัดตอนบางส่วนมาจากหนังสือเขียนโดย สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ชื่อทฤษฎีและกลยุทธ์พัฒนาสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2543 : 80-87)

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสาระสำคัญของแนวคิดสามารถจะสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลักต่อไปนี้

1. ประเด็นที่ว่าเป็นที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความ

เจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคน และของท้องถิ่น ถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นไม่ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน

2. หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

2.1 หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง ดังนั้นคนที่ช่วยตนเองและพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.2 หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้จนเกิดการพัฒนาคคน และท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.3 การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรจากบริบทที่ใกล้ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุด และสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไป การอาศัยทรัพยากรที่ใกล้ตัวเป็นการใช้เงินมาก และอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

2.4 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือ จากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดปัญญาสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

2.5 วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของไทยที่ดีงาม และผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป เป็นการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นล่มสลายทำให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

2.6 ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำรูปของ 1 โครงการ มีลักษณะเป็น 1 หน่วยระบบมีผลผลิตที่คาดหวังมีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้น อย่างเป็นระบบเมื่อโครงการดำเนินไปแล้วสามารถประเมินผล และประสิทธิภาพได้

2.7 การประสานงานเป็นหน่วยงานของราชการ และเอกชนจะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนาถ้าทุกหน่วยงานของราชการ และเอกชนสามารถประสานงานให้ความร่วมมือกันได้อย่างดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.8 การทำงานเชิงรุกเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น ในการทำงานเชิงรุกนั้น ชาวบ้านในท้องถิ่นจะร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.9 ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว จะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือ คุณธรรม และศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นไทย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องทำควบคู่กับคุณธรรมและศิลปะ

2.10 การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันของไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นไทย เทคโนโลยีที่ดีนั้น จะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคคน แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

9.6 ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคล หรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม และช่วยดำเนินงานบางส่วน หรือทั้งหมดโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, อ้างแล้ว, หน้า 96-98)

ธุรกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศช่วยให้เกิดการสร้างงาน การลงทุน การหมุนเวียนเงินทุนภายในประเทศ ธุรกิจชุมชนมีการบริหารงานอิสระใช้เงินลงทุนไม่มากนัก ในตอนต้นเน้นการสร้างงานในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก และสามารถบริหารงานได้คล่องตัว จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้บุคคลทั่วไปที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระ สนใจศึกษาแนวทางประกอบอาชีพธุรกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ เพราะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น รัฐบาลให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผ่านกองทุนหมู่บ้าน เป็นที่สังเกตเห็นกันทั่วไปทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นเขตอำเภอเมือง อำเภอเล็ก อำเภอใหญ่ ตำบล หมู่บ้าน หรือแม้แต่เมืองหลวง จะพบว่ามีการมีธุรกิจชุมชนอยู่หลายแบบ เช่น ธุรกิจแปรรูป ร้านขายของท้องถิ่น หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน

การจัดการธุรกิจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่นและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงานอาสาสมัครของเอกชน
3. โครงการหลวง

4. บ-ว-ร. (บ้าน - วัด - โรงเรียน)

ธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จและเข้มแข็งในระยะยาว ก็ต่อเมื่อธุรกิจมีผลผลิตและมีรายได้เข้ามาสม่ำเสมอ เนื่องจากสามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดเวลา คนในชุมชนไม่ทิ้งบ้านเรือนไปทำงานต่างถิ่น การวางแผนจัดการธุรกิจชุมชนควรเริ่มจากการจัดการตลาดสมัยใหม่ ด้วยการแบ่งตลาดผู้บริโภคออกเป็นส่วน ทำการตลาดเป้าหมายการวางแผนตำแหน่งสินค้าในท้องตลาดนำแผนการตลาดสมัยใหม่มาใช้ เป็นต้นว่า การจัดการส่วนผสมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และการนำเสนอคุณค่าสินค้าของแต่ละชุมชนให้เป็นที่ประทับใจของลูกค้าตลอดไป โดยไม่มุ่งทำกำไรเพียงด้านเดียว แต่ควรมุ่งให้ชุมชนเข้มแข็ง และพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญที่สุดของการจัดการธุรกิจชุมชน

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การทำบัญชีและรายงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ ได้จัดทำขึ้นเป็นแนวทางในการควบคุมการทำบัญชีกองทุน ของคณะกรรมการกองทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการทำบัญชีกองทุน สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และให้คณะกรรมการกองทุนใช้เป็นแนวทางในการตรวจ

การทำบัญชีและรายงาน

ให้จัดทำบัญชีและรายงานแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของกองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการรับจ่ายเงินให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้องครบถ้วน เพื่อประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รับผิดชอบบริหารจัดการเงินกองทุน ใช้ควบคุมการรับ - จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
2. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินประจำเดือน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้สมาชิก และสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน
3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปี แสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกองทุน ส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดตรวจสอบ และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ พร้อมกับประกาศเปิดเผยให้ประชาชนและสมาชิกทราบ

สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน 1 ล้านบาท การรับเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับ เพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์

สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน 1 ด้านบาท การจ่ายเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุม และจ่ายเงินสด และการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ

วิธีการทำบัญชีกองทุนสำหรับกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน

การจัดทำบัญชีอย่างน้อยต้องมีสมุดบัญชี ทะเบียนและรายงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียดการรับและการจ่ายเงินกองทุน ประกอบด้วย

1.1 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม) การรับเงินกองทุนทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับเพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์

1.2 สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (เงินออม) การจ่ายเงินทุกกรณีที่จ่ายจากกองทุนเงินออม จะต้องนำมาลงบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุมการจ่ายเงินสด และจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับ หรือผู้มีสิทธิ

2. ทะเบียนประกอบด้วย

2.1 ทะเบียนคุมค่าของู้ใช้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนผู้มาขึ้นค่าของู้ (ตามแบบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด) เพื่อสรุปวงเงินที่ขอู้และวงเงินที่คณะกรรมการกองทุนอนุมัติใหู้้ในแต่ละเดือนแต่ละปี

2.2 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัวใช้บันทึกควบคุมลูกหนี้เงินกู้รายตัว เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและติดตามหนี้โดยแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ของลูกหนี้ เช่น วงเงินใหู้้ การรับชำระหนี้ และยอดเงินคงเหลือ

2.3 ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ/ค่าหุ้น/เงินรับฝากรายตัว ใช้บันทึกควบคุมเงินที่สมาชิกลำมาฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นเงินออมตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกับยอดเงินฝากธนาคารและจ่ายคืนให้สมาชิก

2.4 ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น/บริจาค ใช้บันทึกรายละเอียดทรัพย์สินที่สมาชิกขอชำระเป็นค่าหุ้นแทนเงินสด แต่จะไม่มีการบันทึกรับในสมุดบัญชีรายรับจนกว่าจะมีการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นจริง ๆ หรือทรัพย์สินที่ได้จากการรับบริจาคโดยปราศจากการผูกพัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านได้ใช้แนวความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ซิปป์โมเดล ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น

2. การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการ และของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของสองระบบ คือ หน่วยระบบ A ระบบบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบ B หน่วยระบบกิจการของผู้กู้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

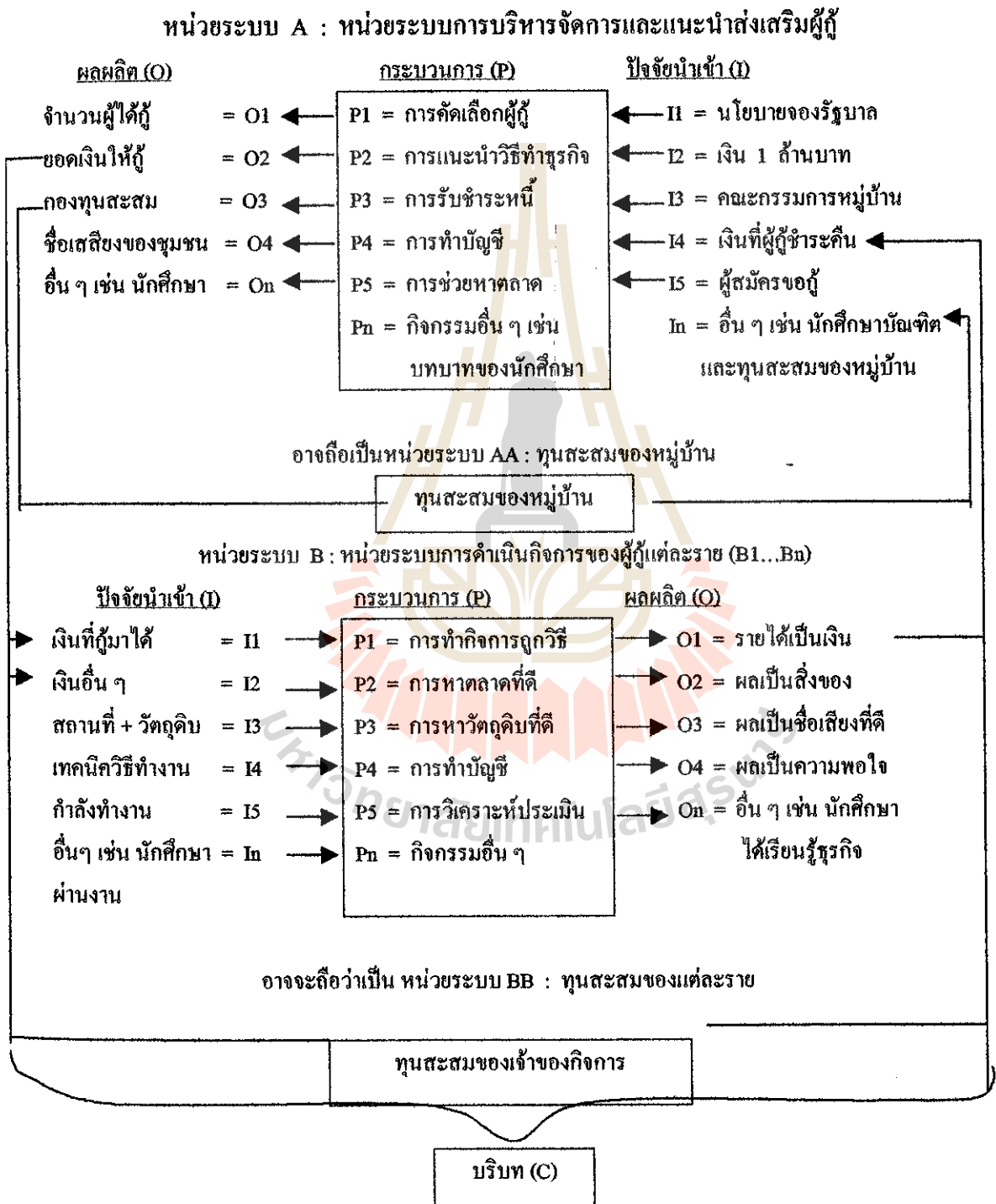
ประชากรภายในหมู่บ้านกุดหิน หมู่ 8 ตำบลโคกทราย อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีครัวเรือนทั้งหมด 122 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 560 คน เป็นชายจำนวน 264 คน หญิงจำนวน 296 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน โดยวิธีการสุ่มโดยบังเอิญ ซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้

1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 10 คน
2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 103 คน
2.2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน 77 คน
2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน 29 คน
3 ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 457 คน
4 ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน 4 คน
5 ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 2 คน

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบที่เรียกว่า จีพีโมเดล มีส่วนประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภาพที่ 3.1 แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และผู้กู้ จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
  - 1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - 1.2 เงิน 1 ล้านบาท
  - 1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
  - 1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
  - 1.5 นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน
2. กระบวนการ ได้แก่
  - 2.1 การคัดเลือกผู้กู้
  - 2.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจใหม่
  - 2.3 การรับชำระหนี้
  - 2.4 การทำบัญชี
  - 2.5 การช่วยเหลือตลาด
  - 2.6 บทบาทของนักศึกษา
3. ผลผลิต ได้แก่
  - 3.1 จำนวนผู้ได้กู้
  - 3.2 ขอดเงินให้กู้
  - 3.3 กองทุนสะสม
  - 1.4 ชื่อเสียงของชุมชน
  - 1.5 นักศึกษาผ่านงาน

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
  - 1.1 เงินที่ผู้มาได้
  - 1.2 เงินอื่น ๆ
  - 1.3 สถานที่และวัตถุดิบ
  - 1.4 เทคนิควิธีทำงาน
  - 1.5 กำลังทำงาน

2. กระบวนการ ได้แก่

- 1.1 การทำกิจการถูกวิธี
- 1.2 การหาตลาดที่ดี
- 1.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 1.4 การทำบัญชี
- 1.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3. ผลผลิต ได้แก่

- 1.4 รายได้เป็นเงิน
- 1.5 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
- 1.6 ผู้ที่ขยายกิจการ
- 1.7 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- 1.8 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินมีดังนี้

1. แบบสอบถาม ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. แบบสัมภาษณ์ ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
- โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

3. แบบสังเกต

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้จากการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

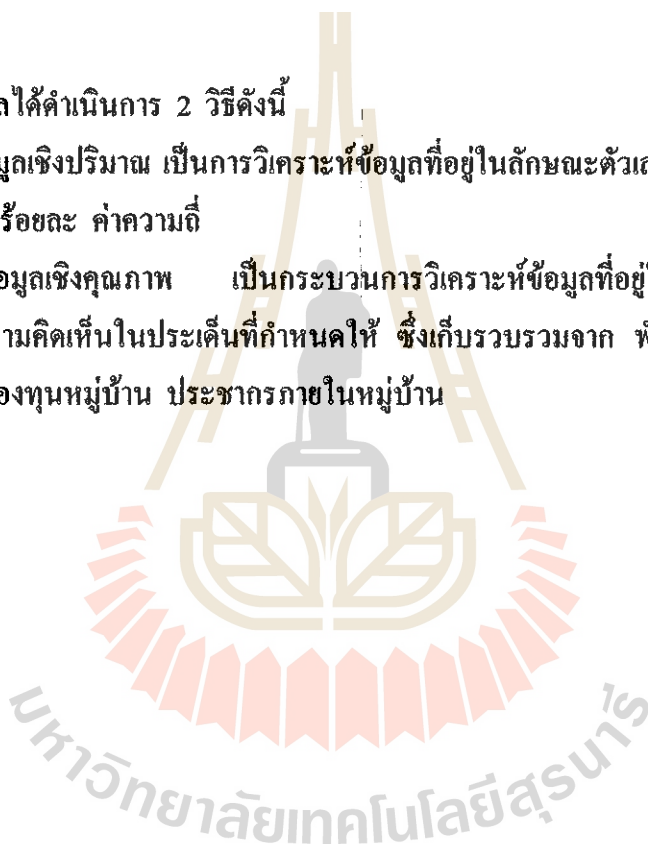
1. ทำการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลและสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
2. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล
3. ทำการเก็บรวบรวมจากผู้นำชุมชน ประธานกองทุน คณะกรรมการและประชากรภายในหมู่บ้าน

4.สรุปวิเคราะห์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ ซึ่งเก็บรวบรวมจาก พัฒนา กร หัวหน้าชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประชากรภายในหมู่บ้าน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

1. บริบทระดับประเทศ

1.1 ความยากจนของประเทศ

อดิพันธ์ จันตะนี และ ทับทิม วงศ์ประยูร. (มนุษย์กับเศรษฐกิจ, 2538) กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวัน ๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือเพราะความยากจนไม่มีจะกิน ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ผลตอบแทนค่าแรงงานจึงต่ำ ทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำไปใช้ในการบริโภคจนหมด จึงไม่มีเงินเพื่อเงินออม ไม่มีการลงทุน การลงทุนไม่มีหรือการลงทุนต่ำ ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ ซึ่งจะวนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่อย่างนี้ตลอดไป

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจน เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะมั่งคั่งได้ เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ก็จะพาให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วย เพราะจะเก็บภาษีอากรไม่ได้ ในที่สุดประเทศก็จะเข้าสู่วัฏจักรความยากจน เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรแห่งความยากจน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุน ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูง รายได้ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักร อันเป็นรากฐานของความยากจนได้

1.2 ชุมชนกับ SMEs (Small and Medium Enterprises)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า SMEs คือ วิชาทกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิชาทกิจที่มีความเหมาะสมมีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิชาทกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิชาทกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิชาทกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

ไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ประโยชน์ของ SME

1. ช่วยการสร้างงาน
2. สร้างมูลค่าเพิ่ม
3. สร้างเงินตราต่างประเทศ
4. ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศโดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
5. เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์
6. ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
7. เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเอง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้อง กับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่าโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์ และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ภูมิปัญญาทางท้องถิ่น แหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุดิบในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจในชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน และมั่นคงต่อไป

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ฐานเศรษฐกิจ : 2545 : 16) กล่าวว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมาค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาค่อนข้างสูง คือ 3.9% ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5% เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่าครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐฯ ปรับตัวเลขจาก 2-3% เป็น 3-3.5% เช่นเดียวกับไทยที่ปรับ

ตัวจากเดิมเป็น 4% จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ต่อเคำถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้ จนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลมีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบาย กองทุนหมู่บ้าน ละ 1 ล้านบาท ธนาคารประชาชน การพัฒนาเกษตรกร 30 บาทรักษาทุกโรค หนึ่งผลิต หนึ่งกิน 1 ตำบล การใช้งบประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ล้วนแต่ส่งผลดี ก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะ การผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการสร้างหนี้ใน อนาคต ตลอด 1 ปีที่รัฐบาลเข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของรัฐ และสถาบันการเงิน เฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ เอสเอ็มอี อาทิ กรุงเทพฯ ตั้งเป้าไว้กว่า 50,000 ล้านบาท ในขณะที่บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ตั้ง เป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาค อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตรการทางภาษี มาตรการการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จนส่งผลให้สัดส่วนหนี้ ของประเทศขึ้นไปสูงกว่า 62% ของจีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพีไตรมาส 4 ของปีที่ ผ่านมาและไตรมาสแรกของปีนี้ขยับมาสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากส่งออก เป็นอีกความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกของปีนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์คิด ลบ 1.5 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาส 2 กลับสูงกว่า 3.4% ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขไตรมาสแรก ในขณะที่การนำเข้าครึ่งปีแรกติดลบ 4.2% เมื่อ เปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่ตัวเลขไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2.0% จากตัวเลขข้าง ต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกปีนี้ สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1317 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นผ่านภาครัฐที่ผ่านมามานี้ เริ่มแผ่ว ลง ซึ่งวัดได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือน มิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจาก เดือนก่อนหน้าที่อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้ถึงการใช้จ่ายเชิงพาณิชย์ลดลง

สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีพแล้วยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย มีสาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีพด้วยความผูกพันระหว่างคนกับ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน จนไม่ สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง “คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้” เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่ง

ผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคน ได้แก่ “ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค” ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศน์ถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั่วทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ดินไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม้มีต้นไม้ออกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ ดูดความชื้น ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่า ไม้ป่าสูญพันธุ์ น้ำป่าไหลหลากท่วมที่ทำกินผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและร่วมทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีคุณภาพ ขณะเดียวกันควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57-66 :

ความเคียดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.3) โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำเกษตร และเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช้การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือนขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2 – 4 ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ ที่มีการใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3 – 5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยสำหรับหนี้สินของครัว

เรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 คริวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9 – 10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยสำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่น ๆ สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5 :

บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจคนงานในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนงานในเมืองกลับมีส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนงานในชนบทเพิ่มขึ้นหลังเกิดวิกฤตนั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้นประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียง และภาวะการผลิตการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนงานในชนบทเพิ่มมากขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่ายควรต้องตระหนักให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของเป้าหมาย “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านการศึกษาด้านศักยภาพ การริเริ่ม และขยายผลผลิตภายในชุมชน มิติด้านความสารถบริการจัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอกหรือประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมหวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ ในทางปฏิบัติวารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40 :

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ “ เจนเนอเรชั่นเอ็กซ์” มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต (มติชน, 5 ส.ค. 2545 : 10) คือการได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรก ๆ ขณะที่เลือกในการเสียสละ การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตข้างหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในระดับท้าย ๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้าให้เวลากับครอบครัวเป็น “สิ่งสำคัญในชีวิต” ในทางกลับกันค่านิยมที่ว่าได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อ

สังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้ มติชน ประจำ วันที่ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25 หน้า 10 :

ตารางที่ 4.1 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

(วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2544 ปีที่ 14 หน้า 5 – 12) ได้ดังนี้

สังคมประเพณี	สังคมสมัยใหม่ / ยุคโลกาภิวัตน์
สังคมเกษตรกรรม	สังคมที่มุ่งพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม
วัฒนธรรมพุทธ (ไม่โลก ไม่สะสม)	ทุนนิยม (ใช้เงินและสะสม)
วัฒนธรรมชุมชน	ก้าวสู่ชีวิตแบบเมือง
ฮีตสิบสอง คองสิบสี่	กฎหมาย
ครอบครัวเครือญาติ	ปัจเจกนิยม
ใกล้ชิดธรรมชาติ	มุ่งมันเอกชนะธรรมชาติ
ระบบอุปถัมภ์	การพยายามพัฒนาเข้าสู่ประชาธิปไตย

ข้อคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก

ปัจจุบัน เป็นยุคโลกาภิวัตน์ หรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายของวัฒนธรรม จากศูนย์กลางที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย เข้าสู่ประเทศไทยนั้นเป็นไปรวดเร็วยิ่งผ่านสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทยที่เปิดกว้างยอมรับการติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่น ๆ เสมอมา สภาพการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความหวงใยการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยมากกว่าสี่ห้าทศวรรษแล้ว มีการตั้งสภาวัฒนธรรมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ต่อมาในสมัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ในปีนี้เอง (พ.ศ. 2537) ก็มีโครงการส่งเสริมรณรงค์รักษาวัฒนธรรมไทยมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนช่วยกันรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ ซึ่งในทัศนะของผู้รณรงค์ได้แก่ ประเพณีต่าง ๆ ศิลป (แบบไทยเดิม) และค่านิยมที่ดี เช่น ความมีน้ำใจ

สภาพปัญหาของโลกในทุกวันนี้ นับตั้งแต่สภาพมลภาวะต่าง ๆ ปัญหานิวเคลียร์ ปัญหาการกระจายตัวของความมั่นคง และปัญหาความยากจนเสื่อมโทรมที่กระจายไปทั่ว ความอดอยาก การแพร่ระบาดของโรคร้าย การใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเมืองสงครามระหว่างเชื้อชาติ และชุมชนต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลายประการของอารยธรรมโลกใน

กระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูล และสามารถพึ่งตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนา แทนการถ่วงลอยไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมโลกโดยไร้ทิศทางของตนเอง อาจเป็นทางออกที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่น ๆ ได้

2. บริบทระดับท้องถิ่น

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านกุดหิน

หมู่บ้านกุดหิน เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 1500 ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่ก่อตั้ง คือ นางจอด นางแม่น นางแห่ นายดี ขุนสูงเนิน นายอ่อน ขุนสูงเนิน นายจันทร์ ขุนสูงเนิน ได้ย้ายมาจากบ้านคลองขวาง ตำบลเสม็ด อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เข้ามาจับจองพื้นที่ปลูกบ้านเรือน และทำมาหากิน หาแหล่งที่เพาะปลูกทางการเกษตร เพราะบริเวณบ้านกุดหินทางทิศตะวันตกมีคลองน้ำที่สามารถใช้กินและทำการเกษตรได้ตลอดปี ที่มาของชื่อหมู่บ้านกุดหิน เพราะบริเวณของหมู่บ้านเมื่อขุดดินลงไปจะมีแต่หินเกือบทุกพื้นที่ๆสำรวจชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านกุดหิน”

2.2 สภาพปัจจุบัน

ในปัจจุบันหมู่บ้านกุดหิน มีจำนวนประชากร 560 คน เป็นเพศชาย 264 คน เพศหญิง 296 คน ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18ปี - 50ปี ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)
1 วัน - 3 ปีเต็ม	9
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	35
6 ปี 1 วัน - 12ปีเต็ม	53
12ปี 1 วัน - 14ปีเต็ม	16
15ปี 1 วัน - 18ปีเต็ม	23
18ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	287
50ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	59
60ปี 1 วันขึ้นไป	73

ตารางที่ 4.2 การจำแนกช่วงอายุประชากรในหมู่บ้าน

การประกอบอาชีพ ชาวบ้านในหมู่บ้านกุดหิน จะประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป แต่ส่วนใหญ่อาชีพของชาวบ้านในหมู่บ้านกุดหิน คือ อาชีพทำนา ส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินของตนเอง

การศึกษา ในระดับประถมศึกษา คือ โรงเรียนบ้านกุดหิน ระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่จะเข้าเรียนในโรงเรียนประจำอำเภอ คือ โรงเรียนสูงเนิน ส่วนในระดับอุดมศึกษา และปริญญาตรีจะเข้าเรียนในตัวเมือง จังหวัดนครราชสีมา

แหล่งน้ำ ปัจจุบันหมู่บ้านกุดหิน มีแหล่งน้ำเพื่อบริโภค 5 แหล่ง คือ

1. บ่อน้ำตื้น 2 บ่อ มีประจำในบางครัวเรือน
2. บ่อน้ำบาดาล 1 บ่อ มีไว้ใช้ประจำหมู่บ้านในยามขาดแคลน
3. น้ำประปาประจำหมู่บ้าน
4. แม่น้ำลำตะคองไหลผ่านสามารถใช้อุปโภคและบริโภคได้ตลอดทั้งปี
5. เชื้อนก้นน้ำชลประทาน

2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของหมู่บ้าน อยู่ระดับปานกลางมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ สามารถแบ่งกลุ่มอาชีพออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตร ค้าขาย และรับจ้าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร เช่น ทำไร่ ทำสวน ทำนา และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพเดิมทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จะมีเพียงบางส่วนที่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างเป็นอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัว

2.4 ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านกุดหินทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ การนับถือศาสนาของชาวบ้าน จะมีลักษณะเป็นแบบศาสนาผีบพอด คือ นับถือกันตามบรรพบุรุษ วัตถุประสงค์ของชาวบ้านในเรื่องพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ ในหมู่บ้านกุดหินนั้น มีวัดตั้งอยู่ ชื่อวัดบ้านกุดหิน ซึ่งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี เมื่อมีประเพณีงานบุญต่าง ๆ ชาวบ้านจะรวมตัวกันที่วัดเสมอ เช่น วันสงกรานต์ มีการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ ถวายน้ำพระ เป็นต้น

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวบ้านในหมู่บ้านกุดหินบางครัวเรือน ไม่ได้ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว ลักษณะดังกล่าวคือ จะประกอบอาชีพแบบทฤษฎีใหม่ ผลผลิตสามารถหมุนเวียนกันออกขายสู่ตลาดได้ ก่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนภายในครอบครัว

2. วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

ในช่วงปีใหม่ของทุกปีชาวบ้านจะร่วมกันนำเสื้อผ้าเก่า ๆ ที่ไม่สวมใส่แล้ว ไปบริจาคให้แก่ผู้ที่ยากจนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานในการดำเนินงาน ดังกล่าว

3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันในแต่ละอาชีพเพื่อเกื้อกูลกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหาในอาชีพของตน เพื่อส่งเสริมให้แต่ละอาชีพพัฒนาต่อไป

4. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

ปัจจุบันคนหนุ่มคนสาวในหมู่บ้านมักจะออกไปทำงานที่อื่น ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงเป็นคนสูงอายุ ทำให้ขาดกำลังคนรุ่นใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ช่วยปรับปรุงให้หมู่บ้านเจริญยิ่งขึ้น

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหมู่บ้านกุดหิน แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A พบว่า

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1.1.1 นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในที่นี้ผู้ประเมินได้ทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกุดหิน จากการสัมภาษณ์ การสังเกต พฤติกรรม การสอบถาม และการจัดเวทีชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจ สนใจ และให้ความร่วมมือในโครงการนี้เป็นอย่างดี ได้จากจำนวนสมาชิกของกองทุนมีจำนวน 103 คน มีผู้กู้เงินจำนวน 77 ราย ล้วนแล้วแต่นำไปพัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล

1.1.2 จำนวนเงิน 1 ล้านบาท กองทุนหมู่บ้านกุดหิน ปัจจุบันได้ปล่อยให้ผู้กู้จำนวน 759,000 บาท ยังคงมีเงินคงเหลือจำนวน 241,000 บาท ขณะนี้ยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการชำระคืนเงินกู้ เนื่องจากยังไม่ครบกำหนดการชำระหนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่กู้ไปจะนำเงินกู้ไปใช้ตามโครงการที่เสนอผู้ไปจริง เพราะที่กู้ไปจะนำไปใช้พัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้น

1.1.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มาจากการทำประชามติ เลือกขึ้นมาโดยชาวบ้านมีจำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยแต่ละคนแต่งตั้งตำแหน่งให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และความถนัดของคนคนนั้น

1.1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สำหรับผู้กู้เงินกองทุนในหมู่บ้านกุดหินนั้น ส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันว่า จะต้องชำระคืนเมื่อครบกำหนด 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 บาท/ปี ถ้าเลยกำหนดปรับ ร้อยละ 1 บาท/เดือน

1.1.5 ผู้สมัครขอกู้ จะต้องเป็นสมาชิกเงินออมในหมู่บ้าน และมีโครงการที่สามารถทำได้จริงให้คณะกรรมการพิจารณา

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

1.2.1 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านร่วมกันตัดสินใจผู้กู้ในแต่ละราย ตามโครงการว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน มีความสามารถในการชำระหนี้คืนเงินกู้ได้หรือไม่ ถ้ารายใดมีประวัติทางการเงินไม่ดี หรือไม่มีความสามารถในการชำระหนี้คืน คณะกรรมการจะไม่อนุมัติเงินกู้ในรายนั้น

1.2.2 การรับชำระหนี้ ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้ คือ เภรัญญิก เมื่อผู้กู้ครบกำหนดในการชำระหนี้ จะนำเงินมาส่งให้กับเภรัญญิก ซึ่งเภรัญญิกจะบันทึกรับในสมุดบัญชีคุมลูกหนี้

1.2.3 การทำบัญชี สำหรับกองทุนหมู่บ้านกุดหิน ผู้ที่รับผิดชอบในการทำบัญชี มีความสามารถและชำนาญในการทำบัญชี ได้รับการฝึกอบรมทางดานบัญชีจากหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นอยู่เป็นระยะ ๆ การจัดทำบัญชีจึงไม่มีปัญหา

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A ได้แก่

1.3.1 ผลโดยตรง จำนวนผู้ได้กู้ของหมู่บ้านกุดหิน มีจำนวน 77 ราย คิดเป็นจำนวนเงิน 759,000 บาท

1.3.2 ผลกระทบโดยตรง จำนวนสมาชิก 103 ราย มีจำนวนผู้กู้ได้เพียง 77 ราย จากการรับสมาชิกทำให้มีทุนสะสมในหมู่บ้าน 12,010 บาท ผู้กู้สามารถนำเงินที่นำไปพัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้น

1.3.3 ผลกระทบทางอ้อม ผู้กู้สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่แพงมากนัก สร้างอาชีพ สามารถนำข้อมูลในแต่ละหมู่บ้านมาเปรียบเทียบกัน เกิดการเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้าน และภาครัฐบาล

2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.1 ผลการประเมินลบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ในหมู่บ้านกุดหิน แบ่งเป็นอาชีพในการกู้ 3 ประเภท คือ อาชีพการเกษตร (ปลูกพืช, ทำนา, เลี้ยงสัตว์) อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้าง ทั้ง 3 อาชีพ ผู้กู้นั้นมีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ผู้กู้ได้กู้ไปทำนากันมาก เพราะเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่ ปู่ย่าตายาย ผู้กู้จึงมีความถนัดมีความชำนาญในการทำอาชีพนี้ และประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

2.2.1 จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ผู้กู้นำเงินที่กู้มาลงทุนเพิ่มเติมเพราะเป็นอาชีพที่ตนทำมาก่อนแล้ว มีความชำนาญและมีประสบการณ์ นำเงินที่กู้มาไปขยายกิจการเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้มีผลกำไรมากขึ้น สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น เงินที่กู้ไปไม่ใช่หมดในที่เดียว บางครัวเรือนจะแบ่งเงินกู้ออกเป็น 2 ส่วน คือ นำเงินไปลงทุนกิจการเดิม ส่วนเงินที่เหลือ จะนำมาประกอบอาชีพเสริมให้แก่คนในครอบครัว เช่น ค้าขาย เสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่งในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนา ก็จะเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้ซื้อปุ๋ย การทำลักษณะนี้ทำให้ชาวบ้านไม่ขัดสนยามต้องการใช้เงิน

2.2.2 เทคนิควิธีทำงาน ผู้กู้มีประสบการณ์ในอาชีพแต่ละคน จะมีเทคนิคเฉพาะตัว เช่น การทำนา ช่วงนี้ควรใส่ปุ๋ยสูตรใด ชาวบ้านจะมีการวางแผนกันไว้ล่วงหน้า และเตรียมตัวรับสถานการณ์เฉพาะหน้าอยู่เสมอ หรือป้องกันเพื่อไม่ก่อความเสียหายกับผลผลิตของตน จึงทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย จากโครงการของผู้อนุมัติเงินกู้ และอาชีพเดิมของผู้กู้จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้กู้ ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึก ระบุว่า ผู้กู้นำเงินมาใช้อย่างถูกต้องและถูกวิธี แต่ในระยะเวลาที่จะต้องชำระคืนกับผลผลิตที่จะได้รับนั้น ยังไม่สามารถเห็นผลได้ชัด ซึ่งในหนึ่งปี อาจเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไปสำหรับคนที่กู้เงินไปเลี้ยงสัตว์ เช่น ซื้อวัวมาเลี้ยง วัวได้รับการผสมพันธุ์อยู่ในช่วงระยะตั้งท้อง ผลผลิตยังไม่ออกมา ก็ครบกำหนดการชำระหนี้ จึงเป็นปัญหาต่อเกษตรกรบางราย

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

2.4.1 ผลโดยตรง ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ สามารถนำไปสร้างรายได้แก่ตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้

2.4.2 ผลกระทบโดยตรง มีเงินเข้ามาช่วยให้ผู้รู้จักบริหารงานให้ถูกต้อง สามารถที่จะขยายกิจการเดิมของคนให้มีความเข้มแข็งเลี้ยงคนในครอบครัวได้

2.4.3 ผลกระทบโดยอ้อม เมื่อกิจการมีความเข้มแข็ง สามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้ เกิดการขยายกิจการสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเอง

4.3 ผลการประมวผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้

1. จากการประมวผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้อาชีพ ทำนา ทำไร่ ปังจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์ข้าว และพันธุ์มันสำปะหลัง มกระบวนการผลิตที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษาที่ดี การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช และมีการดูแลใส่ใจเป็นพิเศษ ในกรณีที่สภาพภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิต ทำให้กระบวนการดำเนินการผลิต ดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่พอใจของลูกค้าและตลาด ที่มีปริมาณที่พอเพียงที่จะใช้ในครอบครัว และการส่งออกสู่ตลาด

2. อาชีพทำสวน ปังจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์พืช มีกระบวนการ ดูแลรักษาเป็นอย่างดี สารเคมีเร่งการเจริญเติบโต เคมีกำจัดศัตรูพืช และวัชพืช มีกระบวนการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ทำให้ได้ราคา ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะต่อความต้องการของตลาด ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อผู้ประกอบการ

3. อาชีพเลี้ยงสัตว์ ปังจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์สัตว์ที่สมบูรณ์เป็นพันธุ์ที่ถูกค้าและตลาดต้องการ และอาหารสัตว์ มีกระบวนการที่ดี คือ มีการสร้างโรงเรือนที่แข็งแรง และเหมาะสม อากาศถ่ายเทสะดวก มีการดูแลโรงเรือน และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม กับความต้องการของสัตว์ และมีปริมาณที่พอเหมาะ กับผู้ประกอบการสามารถควบคุมดูแล ให้กิจการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ผลที่เกิดจากการมีระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการมีระเบียบวินัยในการทำงาน เคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น

2. ผลที่เกิดจากการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักนำเงินไปพัฒนาอาชีพ และสร้างงานให้แก่คนในหมู่บ้าน

3. ผลที่เกิดจากการมีเงินฝากสัจจะ พบว่า ประชาชนมีนิสัยรักการออมมากขึ้น

4. ผลที่เกิดจากการมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวม รู้จักการให้อภัยและมีน้ำใจ และส่งเสริมการทำงานแบบประชาธิปไตย

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

พบว่า ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเป็นอย่างดี มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน มีสมาชิกในชุมชนในความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน ในระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีคณะกรรมการบริหารกองทุน จำนวน 10 คนเป็นชาย 6 คน เป็นหญิง 4 คน คณะกรรมการจะช่วยกันสร้างระเบียบกองทุนขึ้นมา เมื่อผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกแล้ว ก็จะบริหารและปฏิบัติไปตามนั้น ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการมีดังนี้ มีการประชุมของคณะกรรมการ มีการรับสมัครสมาชิก มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน มีการรับเงินฝาก ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินใจในการปล่อยเงินกู้ จะมีระเบียบการขอกู้ มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย ซึ่งจำนวนผู้กู้ได้รับการพิจารณาเงินกู้ ในการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่กันออกอย่างชัดเจน

2. ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ประชาชนให้ความร่วมมือร่วมใจในการจัดตั้งกองทุนให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน
2. การมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ประชาชนในหมู่บ้านมีพื้นฐานในด้านการบริหารองค์กร ทำให้ง่ายต่อการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน

2.2 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

1. สมาชิกบางรายไม่พอใจจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ
2. คณะกรรมการไม่มีเวลาในการบริหารกองทุน การบริหารงานทุกอย่างจึงตกอยู่ที่ประธานกองทุน

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

พบว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญในสิ่งนี้ โดยการรวมกลุ่มกันในแต่ละอาชีพ แลกเปลี่ยนความรู้กัน ช่วยเหลือกันเพื่อให้อาชีพของตนมั่นคง พร้อมทั้งภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนแต่ละชุมชน ได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด

เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัว พัฒนาอาชีพของตนอยู่เสมอ ขวนขวายหาความรู้จากองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาแก้ไขในส่วนที่ยังผิดพลาดอยู่

4. ศักยภาพภายในชุมชน

พบว่า เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน โดยให้มีกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนให้กับประชาชนในการประกอบกิจการภายในหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านมีเงินทุนในการประกอบกิจการแล้ว ชาวบ้านก็ไม่ต้องอพยพออกไปทำงานต่างถิ่น ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น มีกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในหมู่บ้าน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกุดหิน สรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่าการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
3. เพื่อทราบถึงความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. เพื่อสร้างศักยภาพภายในหมู่บ้าน

5.2 วิธีดำเนินงาน

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกุดหิน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านกุดหิน
3. ใช้ชีพชีโม่เคตวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านกุดหิน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต
5. สรุปข้อมูล

5.3 ผลการดำเนินงาน

1. การบริหารกองทุนของคณะกรรมการหมู่บ้านกุดหิน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ยังไม่พบปัญหาอะไรมากนัก เนื่องจากยังไม่ครบวาระการชำระหนี้ ทำให้คณะกรรมการสามารถดำเนินงานกองทุนไปได้ด้วยดี
2. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ทางคณะกรรมการได้พิจารณาจัดสรร และอนุมัติวงเงินกู้ ให้ผู้ขอู้ตามความเหมาะสม และตามความสามารถในการดำเนินการของโครงการที่ขอกู้ ซึ่งได้

รับความเห็นชอบจากสมาชิกกองทุน และชาวบ้านบางกลุ่มในเรื่องความโปร่งใส ความยุติธรรมของคณะกรรมการ แต่มีบางส่วนที่ไม่พอใจเนื่องจากได้รับการอนุมัติเงินกู้้น้อยกว่าจำนวนที่ขอกู้

3. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ พบว่าทางคณะกรรมการกองทุน ได้มีการคัดเลือก จากผู้ที่มาเสนอโครงการขอเงินจากกองทุน โดยได้พิจารณาจากความเหมาะสมของโครงการ และศักยภาพในการชำระหนี้ มีความประพฤตินี้เหมาะสม โดยการพิจารณาดังกล่าว ต้องมีความยุติธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. กระบวนการทำบัญชี พบว่า คณะกรรมการขาดความสามารถในการทำบัญชี จึงเป็นภาระแก่ประธานกองทุน ต้องหาผู้มีความรู้เข้ามาช่วยสอน และทำบัญชีให้แก่กองทุนหมู่บ้าน

5. สมาชิกผู้กู้เงินส่วนใหญ่ นำเงินที่ขอกู้ไปลงทุนตามโครงการขอกู้ แต่ยังมีสมาชิกอีกบางส่วน ได้ใช้เงินที่ขอกู้ไปตรงตามวัตถุประสงค์

6. โครงการของผู้กู้แต่ละราย เป็นโครงการเดิมที่เคยปฏิบัติกันมา ยังไม่มีที่เป็นโครงการใหม่เข้ามา เนื่องจากอาชีพเดิมจะเป็นอาชีพที่ผู้กู้ถนัดและคิดว่าจะไม่ทำให้ขาดทุน

5.4 อภิปรายผล

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านกุดหิน

การเกิดกองทุนหมู่บ้านกุดหิน เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน และคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น พร้อมทั้งมีระบบบริหารกองทุนหมู่บ้าน การจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ภายในชุมชน
2. การมีกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนถือเป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการเงินด้านต่อไป

2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. ความไม่พึงพอใจของผู้กู้ทำให้การบริหารงาน ไม่ราบรื่น เนื่องจากมีแรงกดดันจากคนภายในหมู่บ้าน
2. คณะกรรมการไม่มีเวลาในการบริหารกองทุน เนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่มีงานประจำทำอยู่แล้ว

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

กลุ่มสมาชิกที่ประกอบอาชีพคล้ายกันจะรวมกลุ่มกันช่วยเหลือกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้องค์กรเกิดความแข็งแกร่งในการดำเนินงานของโครงการตลอดจน การสร้างเครือข่ายกันภายในองค์กรภายนอกชุมชนของตนอีกด้วย

4. สักยภาพภายในชุมชน

คนในหมู่บ้านกุดหิน มีความซื่อสัตย์ร่วมมือร่วมใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และยังประกอบอาชีพสามารถพึ่งพาตนเองได้ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในหมู่บ้าน

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1. ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการ สามารถก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้น และดอกเบี้ย ทำให้กองทุนเติบโตเกิดการหมุนเวียน ผู้ที่รอผู้กู้ก็สามารถกู้ได้

2. ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

3. ผลกระทบโดยอ้อม ประชาชนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไป คือ มีการสร้างงานให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีงานทำ ไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น ก่อให้เกิดสันติสุขในหมู่บ้าน

5.5 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระยะเวลาในการส่งเงินกู้เนื่องจาก 1 ปี ผู้กู้ที่กู้เงินไปประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ยังไม่สามารถทำผลผลิตให้เป็นกำไรได้ ควรขยายเวลาเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 อยากให้มีหน่วยงานของรัฐบาลเข้ามา ช่วยส่งเสริม พัฒนาศักยภาพการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 การทำบัญชีตามความต้องการของภาครัฐนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ไม่ได้จบการศึกษาสูงมากนัก ควรจะมีหน่วยงานของรัฐบาลโดยเฉพาะเข้ามารับทำบัญชีเอง

3. ข้อเสนอแนะนำเงินไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 อยากให้มอบสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ที่ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ขอกู้ เนื่องจากคนที่จำเป็นต้องใช้เงินก็มีอีกเยอะ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 อยากให้หน่วยงานรัฐบาล ออกสำรวจบ่อย ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกองทุนตระหนักถึงความสำคัญของเงินกองทุน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 อยากให้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน เพื่อให้หมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม www.dip.go.th

ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 22 ฉบับที่ 1,719 วันที่ 4 – 7 สิงหาคม พ.ศ.2545

คู่มือการทำบัญชีและรายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง , สำนักเลขาธิการ
นายกรัฐมนตรี 2545

___ 2544 คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

___ 2544 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.
2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนัก
มาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย 2545, ชุมวิชาการวิจัยชุมชน

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและ
สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย 2545 , ชุมวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและ
สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย 2545 , ชุมวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา

อภิรักษ์ จันตะนี, ทับทิม วงศ์ประยูร : มนุษย์กับเศรษฐกิจ 2538

จำเนียร สุขหลาย และคณะ 2544 รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี 2542 การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ
พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัตนะ บัวสนธ์ 2540 : การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน

กรุงเทพมหานคร :

บริษัท ดันอ้อ แกรมมี่ จำกัด

พระวารสังวรญาณ 2543 มอภธรรมนำพร หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ
ศึกษา เขตศึกษา 11 นครราชสีมา

สารสถิติ ประจำเดือน พฤษภาคม 2545 ปีที่ 13

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39

มติชน ประจำวันที่ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25

วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2544 ปีที่ 14